

צילומים: מיקי קרצמן

צבא זה בסך הכל חברת שמירה

חיים רמון (וישניה) נפגש עם פרופ' יהודה שנהב (שהרבני). שנהב הוא סוציולוג, ראש החוג בחל אביב. רמון מספר לו על הבעיות החברתיות שלו (מזרחיים וגם אשכנזים ותיקים לא מתים עליו), מודיע על מסע צלב נגד מקצועות לא נחוצים (עריכת דין, מינהל עסקים, תקשורת, ראיית חשבון), וחוקף את מעמד הצבא והגורמים בחברה הישראלית. חלק שני בסדרת שיחות בין פוליטיקאים לאנשי דוח

השקפות. עם ררכי התנהגות פוליטיות. עם אנשים זה הרבה פחות משמ" עותי בעיני. לרוב זה צף על פני המים, לא מלווה בשנאה או בזעם או במרידות.

שנהב: "אבל לקונפליקט שלך עם המנגנון יש שורשים עמוקים. גם רגשיים. מנין הם באים?"

רמון: "מהירות. נכון, אני לבן, אז כל מי שלבן כמוכן שייך לישראל הקרויה הראשונה, ואני גם גר ברמת השרון, אבל בעצם אני עולה חדש. הורי הם עולים, אני בעצם דור ראשון. וזה דור אחר לגמרי. יש לי אותן תחושות כמו אלה שהובילו רבים מעדות המזרח להיות קודם בחרות ואחר כך בליכוד כאקט של מתאהב נגד המנגנון המפא"יניקי. אלה בדיוק השורשים שהובילו אותי לקרב נגד המנגנון, נגד השיטה. נגד המפלגותיות."

מלמד: "במסגרת אי החשיפה, ספר לנו על אירוע בילדות שקיבע את השורשים."

רמון: "כיוון שהיינו אשכנזים נפגענו פחות, כי האשכנזיות של המנין גנן תיקנה. עיוותים קטנים לטובתנו. אבל אני זוכר שאבי הלם להגיע סוף סוף לחופשה בבית הבראה של קופת חולים. אתם זוכרים את השיר הזה, של אריק איינשטיין ואילנה רובינא? 'החופש, החופש, החופש בבית הבראה?' אז בית הבראה היה משאת נפש של כל פרולטר אמיתי. אבא שלי היה פועל בקואופרטיב למברשות בשייה מוניס. הוא בא מעיירה שכולה התעסקה בעיבוד של זיפי חזיר למברשות. היו קמים בחמש בבוקר, חזרו בלילה. ככה חיינו. והוא חלם על היום שבו יזכה לזה. ואז נפי' תחה התרשמה, מוקדם בבוקר, פתחו את האשנב ואחרי חמש דקות סגרו אותו. אמרו, כל המקומות תפוסים. ואבא חזר הביתה מאוכזב ואמר, כבר לא היה מקום. התברר שכל התרשמה היתה פיקטיבית. כיוון שהוא הכיר את הממסד כפי שהיה, שנה אחרי זה אבא שלי כבר דאג שתהיה לנו פרז' טקציה בהרשמה. בגדול, זה סוג האירועים שגרמו לי לשנוא את המנג'ן, את האיש במועצת הפועלים שהושב שנהא כל יכול וחוקף גורלות." שנהב: "אבל חיים, אתה לא יכול להתחסד. אתה בעצמך הרי יציר כפיים של המנגנון. החל במשמרת הצעירה של מפלגת העבודה ועד היום. אתה נבנית על ידי המנגנון הזה."

מיפו. יהודה שנהב היה פעם הילד יהודה שהרבני, ונקודת המוצא דומה למדי, למרות הבדלי המוצא שפעלו לטובתו של רמון. מכל מקום, שניהם נאלצו להמציא את עצמם מבראשית, ומשום כך פסעו בדרכים ארוכות יותר וסלולות פחות מאלה שמזומנות לבני הדור השני והשלישי לאליטות הישראליות. השאלות והתשובות שעלו בשיחה הזאת מעידות כי איש מהם אינו רוצה ואינו יכול לשכוח בדיוק מנין הוא בא: אולי בגלל נקודות הרמיון ביניהם היו שם, באורח לא צפוי, המון צחוקים. ואפשר היה לדבר על הרכיבים החשובים באמת במדינה נורמלית: מה יהיה עם הקצבאות, איך השתפר מצב החינוך, כמה טוב יהיה בעולם שבו הצבא יקטן עד למינימום ההכרחי, איך הגיע הזמן לשר' ערבי בממשלה. אריבעה ימים אחרי השיחה הזאת פרץ מבצע "ענבי זעם".

אבא חלם על בית הבראה

שנהב: "עם מי יש לך קונפליקט מאוד עמוק?" רמון: "לי עצמי כמעט אין קונפליקטים עם אנשים. יש לי עם

אריאנה מלמד

"חשיפה אתם רוצים? אינטימיות? הצחקתם אותי, מתריס חיים רמון עוד לפני שהוא מתיישב ליד השולחן בקפה "אמריקה" ברמת גן, בקומת הקרקע של בית משרדים עטוף זכוכית, ומזמין לעצמו שוקו חם. "חודש וחצי לפני הבחירות? הרי עכשיו אנחנו מתוכננים כמו קסטות מוכנות, ואת זה בדיוק תקבלו", הוא מבטיח, וכבר נמרח על פני התינוק שלו חיוך של שביעות רצון עצמית, עם מעט אירוניה בריאה כלפי הזולת. "תברוא אחרי 29 במאי, הכל יהיה אחרת", הוא מבטיח, אבל פרופ' יהודה שנהב, ראש החוג לסוציולוגיה באוניברסיטת תל אביב וכן חוגג של רמון לדרו שיח, לא נראה מאוכזב לנוכח ההצהרה. שניהם, בלשון המעטה, לא מצ' טיינים בהתחמקות מאתגרים, אפילו כאלה שדורשים עימות חזיתי. "אתה עובר טוב מדי", מתלונן שנהב. "קשה למצוא את הנווית. להת' חיל ממנה קונפליקט טוב. ורמון עוטה שוב את החיוך הזה, החיוך הכי מתוקשר בפוליטיקה הישראלית. כשהתקת נוקפת והשאלות נודות לעברו ואני מתבוננת בשניהם ומנסה לתהות על מרכיבי הדבר הידוע כ"הכריזמה של רמון", פתאום מתברר משהו מאוד לא צפוי. רמון ושנהב לא נפגשו מעולם. עוד לפני שהקסטת בטייפ מגיעה לרבע הדרך, אפשר לטעות בקולותיהם של הדיבורים ובמחנות הגופניות שהם מפגינים זה כלפי זה, ולהאמין שמדובר בסתבקים ותיקים ביותר.

אבל זו תהיה טעות מצערת. רמון יוצר סביבו, במתכוון, אווירה של העדר פורמליות קיצוני, חוסר דיסטנס כלשהו, שבה כביכול הכל הולך, עד שמגיעים לנושאים רגישיים. הוא מנהל יחסים ידידותיים במיוחד עם התקשורת רק ברמה העניינית. זו רק הפגנה מתוכננת של העדר כל פאתוס. כשעוברים לשאלות אישיות, כשלחצים אותו בנושאים שאינם פוליטיים, הכל משתנה. כשהוא אומר שבפוליטיקה הוא לא רומנטי, ושי' נהב שואל אותו איך הוא באהבה, במקום חיוך הניצחון מופיע אחר של מבוכה כמעט ילדותית. הקול נצמד פתאום ויוודר בחצי אוקטבה לפחות. בקטעים האלה, במקום ההסתובקות הצפויה, יש ניכור. הכתפיים מתקפ' לות פנימה. התשובות לאקוביות. נדמה לי שהוא חושב שלא רואים את זה.

חיים רמון היה פעם הילד חיים וישניה, חביב המודות, בן של פועלים

המשך מעמוד קודם

רמון: "באתי למנגנון כי זו היתה הדרך היחידה להצליח בתוך המפלגה. נכון שאפשר היה להגיע לפוליטיקה דרך קריירה צבאית או חיים שלמים בתחום אחר ואז להגיע, אבל זה היה קשה מאוד, כמעט בלתי אפשרי. בסך הכל, מי שרצה להגיע לחיים הפוליטיים, צריך היה לנסות לשנות מבפנים. אי אפשר להגיד עלי, שאצלי שינוי מבפנים זה רק סימנה. החל מכללי המשחק האחרים שהנהגתי במשמרת הצעירה: הייתי נגד ועדה מסודרת, כשהגיעו לבחירות במרכז מפלגה רצינית פריימריז. עכשיו אני הולך על פריימריז פתוחים לכל. השיטה היא לבד תמיד את הכוח. כי המנגנון הגיע לשלב שהוא פרעל נגד הציבור, ולמעשה משמש חיץ בין הציבור לבין האינטרסים האמיתיים שלו. גם היום במידה רבה אני טוען שהחיץ המפלגתי מכריח את הנהגתם לעוות את רצונם האובייקטיבי לטובת שיקולים אלקטורליים. אם אני בא לעשות חוק מסוים והוא פוגע במנגנון, אני לא אצליח להעביר אותו, ומראש אני אמנע מן החקיקה הזאת כי אני יודע שלא אוכל בלי המנגנון."

נגד ההגנרפלידים של העולם הזה

שנהב: "בוא נדבר קונקרטי. אני שומע שאתה רוצה לבטל את האורניברסליות של קצבאות הביטוח הלאומי. זה יצריך הקמה של מנגנון שלם חדש."

רמון: "לא, אותו מנגנון שכבר קיים יטפל בזה. היום יש עיוות אנטי חברתי: אני מקבל קצבה, ורמת המיסי וההכנסה שלי גבוהה, ויוצא שאני נהנה מקצבה יותר ממה שנהנה ממנה חברי אריה דרעי, שיש לו בלי עין הרע שישה ילדים."

שנהב: "אתה מתעלם מכלל בסיסי בפוליטיקה. אם תוציא את האינטרסטים מן המשחק, לאנשים שרמת ההכנסה שלהם גבוהה לא יהיה אינטרס לתחוק את כל העניין הזה של הקצבאות."

רמון: "השאלה היא מה האינטרס החברתי הכולל לעומת שיקולים צרים. מי יוצא נגד חוק הבריאות? החוקים, כי הם כאמת לא נהנים ממנו. בצדק הם מקטרים. משלמים יותר ומקבלים את אותו דבר, כי מישו אחר משלם פחות, ועוד מישו שמעולם לא היה לו ביטוח בריאות לא משלם בכלל ומקבל את רמת השירותים שהיתה שמורה פעם רק לחוקים. איפה אני מקבל מחמאות על החוק? באזורי מצוקה, ביישובים של ערבים. מי שהיה לו קודם קאנטרי קלאב של עשירים שקוראים לו קופת חולים, ודאי לא אוהב את זה. ככה זה בעולם: בכל מהפכה חברתית, החוקים אהודים ביים לרוב על צדק סוציאלי ואינטגרציה, עד שהם צריכים לשלם. אבל לולא המהפכה, מערכת הבריאות היתה קורסת ופוגעת במידה רבה גם

רמון: "גורלים עדיין נתפסים כחיוניים ומבינים ומונחים במצב שבו הצנא מרכזי. יכול להיות שזו תפיסה לא נכונה. מי שמגיע מבחוק, מי שחי את הפוליטיקה דרך קריאת עיתונים, בכלל לא יודע שאין בינה לבין החיים הפוליטיים האמיתיים דבר וחצי דבר"

בחוקים. לפי ההשקפות שלי, שהן סוציאל דמוקרטיות מובהקות, אין דרך אחרת לעשות את זה: רק שהחוקים ישלמו עבור רמה סבירה של שירותים לכולם."

שנהב: "בוא לא ניתמם. גם החזון הסוציאלי דמוקרטי שלך מצריך מנגנון גדול כדי להפעיל אותו."

רמון: "אני לא נגד מנגנונים באשר הם, רק נגד מנגנונים נגועים כפי ליטיזציה חוקה ומיתרת."

שנהב: "נגד ההברפלידים של העולם הזה. רמון: 'בסדר, ההברפלידים של העולם, אם אתה רוצה.'"

שנהב: "כל העולם מחפש פתרון ביניים בין דרוויניזם חברתי מופרע ואידיאולוגיות מנגנוניות מובהקות. באמריקה, עד הניו דיל, צמח קפיט ליזם מופרע כי לא היה מנגנון פוליטי שיאזן אותו. וכאן - מושחת או לא מושחת, היה מנגנון כזה. ההסתדרות, לטוב או לרע, בשלבים האשונים שלה היתה מנגנון קולוניאליסטי שהגיע את גלגלי הקמת המדינה. ואחר כך?"

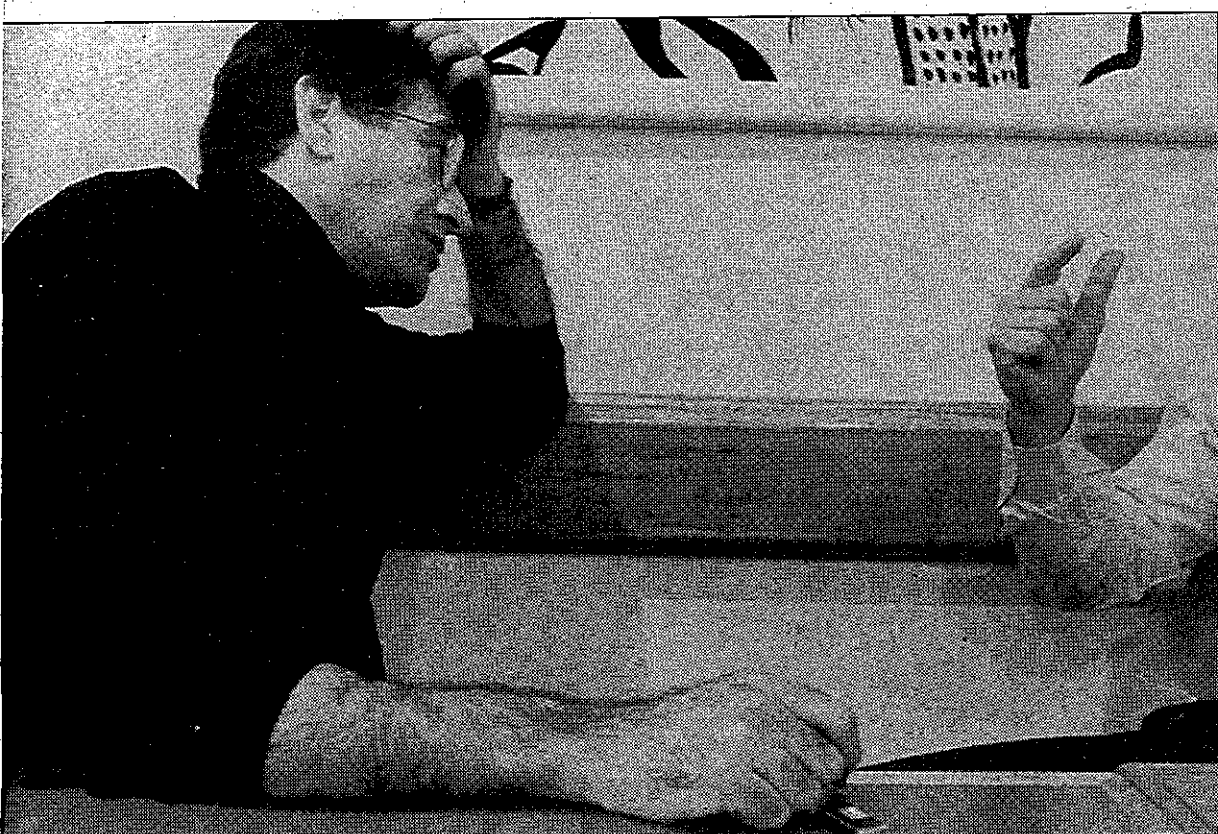
רמון: "שימור הכוח הפוליטי של המנגנון עצמו נהיה חשוב לו יותר מאשר האינטרס החברתי הכולל. כשיותר חשוב לשלוט בכוח מאשר להגיע למצב שכל אדם תהיה לו פנסיה, זה סיאוב. הערכים הבסיסיים שהביאו להקמת המוסדות האלה טובים ונכונים, אבל הם נסוגו בפני תאוות שליטה ואינטרס בצבירת כוח פוליטי. זה הרגע של ההסתאבות: כשהמכשיר הופך לערף בפני עצמו, והשליטה במכשיר גם היא נהיית פתאום לערף, ומוותרים על השגת הישגים לטובת העובדים כדי להמשיך ולהחזיק ברסן השליטה."

שנהב: "אז למה אתה לא עושה את העבודה עד הסוף? התחלת להיות בק במנגנון בהסתדרות, עזבת באמצע."

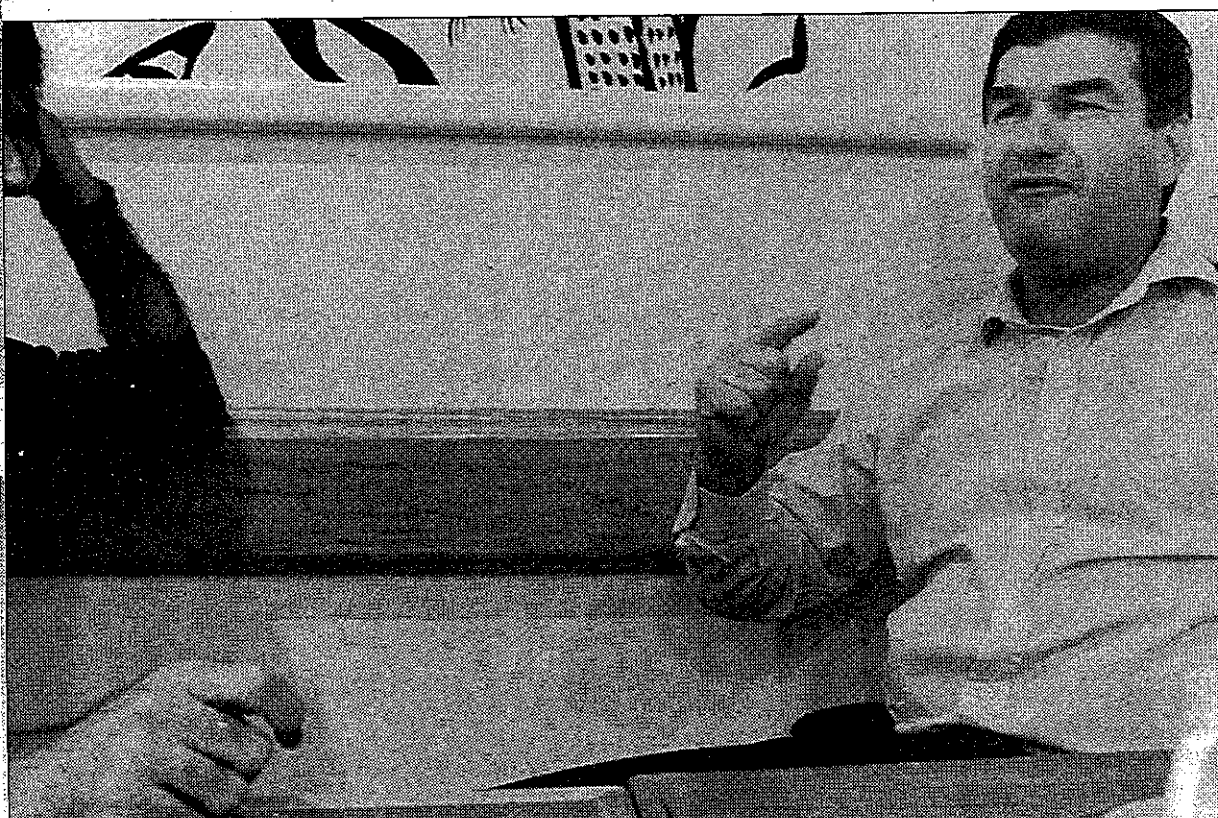
רמון: "קודם כל, ההסתדרות עכשיו היא יותר איגוד מקצועי ממה שהייתה קודם. הפכנו את הבסיס, גם מבחינה תקציבית וגם מבחינת ההתאגדות. כשנכנסתי, ההסתדרות בכלל לא עסקה בארגון עובדים ובאיגודם, שזה התפקיד הבסיסי שלה. מאז המהפך, עסקנו בארגון במקור מות עבודה קטנים ובינוניים והוספנו לפחות 25 אחוז. זו עלייה בהתארת גנות של עובדים שאין לה את הרע בעולם, וזה נתון שאנשים לא מוכנים להקשיב לו כי זה לא עושה כותרות מעניינות."

שנהב: "והיום, יש לך אינטרס להמשיך ולדאוג לכך שהפעולות שלך יגיעו לידי גמר?"

רמון: "יש מי שמנהל. אני לא מנותק ממה שקורה, אבל מי שהצטרף אלי על יסוד דרך משותפת והשקפת עולם דומה, ממשיך לעשות את העבודה, וגם לשאת באחריות. יכול להיות שבתחילה הקצב שלנו היה

שנהב: "אתה אשכנזי שחי בחברה אשכנזית, ולעולם לא תבין מה זה להיות מזרחי"

רמון: "שלא תחשוב שהאשכנזיות נורא עזרה לי, הרבה אשכנזים לא נהיו ראשי ממשלה"

זילומים: מיקי קרצמן

רמון: "הפרדה היא צורך בסיסי בסיום סכסוכים. נדיוק כמו במכות." שנהב: "הקביעה הזאת נובעת מניסיון?" רמון: "בטח. הייתי בלא מעט תגרות רחוב ותגרות ידיים. הכלל היסודי הוא פשוט." שנהב: "שאם אתה לא יכול ולא יודע לקבל מכות, אל תתחיל." רמון: "כן. מי שמפחד שלא יתחיל"

מהיר מדי, ועכשיו עושים את העבודה האפורה: גם בהתאגרות, גם בקרן שכיחה."

שנהב: "יש שם כסף?"

רמון: "בתקופה שלי בהסתדרות שילמנו לעובדים יותר כסף מאשר בעשר השנים שקדמו לתקופה. היינו באים ואומרים לעובדים: אל תראו, גו, מצדנו תשבתו שנה, יש כסף. לא נגלה כמה, כי גם המעבידים לא מגלים כמה יש להם."

נקמה? בקטנות, באמת רק בקטנות

מלמד: "זה המקום להוריד את שניכם מן החזון הסוציאלי דמוקרטי, כי יהיה קשה להדביק את הקוראים בהתלהבות שאתם מגלים, גם אם לטעמכם הפרטה מוצלת ומכירת חברה הסתדרותית לעובדים בלי שישלמו אגורה, זה הדבר הכי מעניין בעולם."

רמון: "אבל זה מה שחשוב באמת: הסוציאלי דמוקרטיה, זה החזון האימיתי שצריך להגיע למימוש."

מלמד: "תוך כדי הגשמת החזון, היתה לך לפעמים תחושה מתוקה של נקמה על מה שאתה מעולל למנגנון?"

רמון: "בקטנות. באמת רק בקטנות. הדברים הגדולים השונים מכדי להשקיע בהם נקמה, שגם מעוותת את שיקול הדעת. בבחירות להסתדרות, באו אלי אנשים שאמרו: אנחנו רוצים לגמור, לקרוע את הליכוד. הם השתמשו במילים יותר בוטות מזה. אמרתי להם: אתם לא מתאימים. אני רוצה אנשים שבשיקול דעת רוצים לגמור את הליכוד ולקרוע אותו, לא בועם. ועם זה יועץ רע. לכן גם כמעט ולא עשיתי חילופי אישים, גם ביריבים הפוליטיים הכי בוטים, הכי לא הוגנים שלי. גם אם הייתי מתלהב משהו, הייתי צריך לרכא את יצר הנקמה."

"אני לא רוצה להצטייד כמו איוה קרוש, אבל כך היה. חוץ מהקטנות: ממש ביום הראשון, בשעה הראשונה שנכנסתי לתפקיד, ביטלתי את הני

סיעות חיים כמוניות ואת ארוחות הצהריים, והמסעדות סביב מתחם הדר סתדרות פתאום התרוקנו ממהא חמישים ראשי הוועד הפועל. זה גם נכון ציבורית, אבל להגיד שאין בזה יצר ונקמה והנאה די משמעותית? אני לא אגיד."

מלמד: "ולאן אתה לוקח את שאריות היצר? כי הלא הוא קיים ולא מת-מזה בביטול נסיעות חיים."

רמון: "קיים, אבל היצר הופך אותך לבן אדם-קטן מדי. ולי, שיש לי עורף ביטחון עצמי, אני יכול לוותר על זה. לא שעורף ביטחון עצמי הוא תכונה מצוינת, אבל בגללו קל לי להבין מצוקות ומשוגות ויריבויות וי-צדים של אחרים."

המשך בעמוד הבא

רמוז: "אין לי שום דבר נגרם, העיקר לא מקצועות העור השפיליים האלה."

שנהב: "אם תהיה שר חינוך, תחסל את לימודי מינהל עסקים?"
רמוז: "מה פתאום. אני הרי בעד חופש בחירה, אבל אפשר לגרום לך דינה להתערב. אני אתו לכל מי שייך למתמטיקה ולפיזיקה, או לספרות ולינסטרומנטליות. מלגות גדולות ומפתחות. משפטים אני אעשה את זה, כמדינה, ללא כדאי, משום שזה מקצוע מיותר שאין בו צורך בסדר העדיפויות של המדינה. אם הייתי יכול, הייתי לומד היום גנטיקה, ולא משנה שהוא שירות עור."

שלב מגורל: "אבל כשהלכת ללמוד משפטים, ירעת שזה כדטים היציאה הזה מאגשים שנתונים היום במצבך או?"

רמוז: "קודם כל, בומני בכלל לא היה צריך ללמוד ולהשיקע במשפטים. זה היה נורא קל, ואפשר היה להיות חיים סטורדנטיאליים מלאים ועשירים. היום אני בכלל לא הייתי מתקבל למשפטים ובסח לא גומר את הלימודים. זה לא כדטים יציאה; חללים היום לידים מבטיחים הכי מבוססים, הכי עשירים. הדוב המכריע במקצועות האלה הם העשירים רונים הכי עליונים מבחינה כלכלית וחברתית. לא אכפת לי שישלמו, אכפת לי שזה מוכשרים כמו שרים ומתבוכים. אם אתה יכול להיות טיים, למה שתהיה אפסנאי?"

שנהב: "אתה בכלל לא נמשך לאתוס הנבא?"

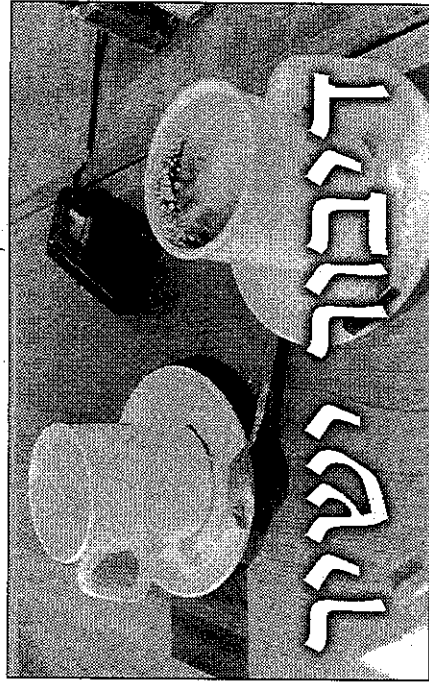
רמוז: "צבא זה דבר מאוד חשוב, אבל הוא בסך הכל חבת שמירה. על ליצור כאן, אבל צריך לראות את הצבא כהסטה של הארגונית היצרית היות האמיתיות שפורצות כאן. חראו כמה שכל ויצרניות משקיעים בטנק, שכל מה שהוא יורד זה להרוג בעיניות. חבניה מורדית, מלחמה היא טיפוח מיותר. בשבילי, שלום זה מוציץ של פוטנציאל אישי מתוך בחירה, מכלל הואנרגיות. יתבונן על המשימה. גם הצבא, כשיד הכי בנאלי, שר על היום שהצבא יפשוט מדי, או שיתקיים ברמה הכי גבוהה שאפשר."

שנהב: "ומה עם הצנחת הנגרלים לפוליטיקה?"

רמוז: "הם עדיין נתפסים כחובניים ומכונים ומנוסים במצב שבו עדיין הנבא מרכזי, ומנהיגיו ומנהליו נהיים כמנהיגים פוליטיים ראויים יותר מפוליטיקאים מקצועיים. יכול להיות שבסופו של דבר זו תפסה לא נבונה, כי אין תחליף לניסיון הפוליטי ולהבנת החיים הפוליטיים מבפנים. ומי שמגיע מבחוץ, מי שיש את הפוליטיקה דרך קריאת דבר ניסו בכלל לא יודע שאין בינה לבין החיים הפוליטיים האמיתיים דבר וחצי דבר. ואם הוא פועל על פי המידע המסולף של העיתונים, הוא יעשה שגיאות פטאליות. אפילו יתחם עם התקשורת."

מפוארות. יום אחרי הפיזיקה, בשלדעת כל הפרשנים היית צריך להס' תובע עם האף באימה, הכריז אריה ררעי שאחיה המנבא האמיתי, כי הכ' נסח לכנסת 15 מתומכיו ואף אחד לא ידע מזה. למה לא סיפרת אתה הרי לא מצרד בהצנעת השיגים?"

רמוז: "כן, מי במידה מסוימת זה נכון. השתלתי לא להשמיע תרדי

רמוז: "היצר הופך אותך לכן אדם קטן מדי, ולי, עשמי, אני יכול לוותר על זה. לא שעודף ביטחון עצמי הוא תכונה מצוינת"

יש שזה יקרה, זה מוכרח לקרות. אין דבר כזה, שכל הזמן מנצחים, וכשי מפסידים זוכים להערכה ציבורית."

שנהב: "איפה באופק אתה רואה את ההפסד?"
רמוז: "כשהייתי ילד קראתי המון מיתולוגיה. הכי אהבתי את הסיפור של אותו מצביא שעושה סיבוב ניצחון, עטור זרדים, סביב והקולוסאום ופתאום מופיע אותו עבד שמוכיח לו שכל המדיעים למיניהם זה דבר זמני, תהילת עולם תחלוף, אתה לא בו אלים. כשהתפטר יבוא, אני יודע שאחיה מוכן לזה. פעם הייתי שחקן כרוזסל מאור תחרות, כזה שעושה הכל במגורל כרי לנצח, אבל כשהיינו מפסידים, הייתי יורד מהמגרש כחצי חיוך. מי שמתחנך על אסכולה ספורטיבית, יודע להפסיד גם כחיים."

רק לא עודף דין

שנהב: "היית יכול לצאת היום מהפוליטיקה, אם היו זורקים אותך?"
רמוז: "לאו חס ותלילה אף פעם לא החלום הוא לעשות דברים באקדמיה. ללמד וללמוד. רק מדיעים מדויקים. אני מנגל מסע צלב נגד המקצועות לא נחוצים כמו עריכת דין, מינהל עסקים, תקשורת, ראיית חשבון, והמון כשרונות מצוינים מתבוכים שם. זה פשוט שירות דעת. שעורייני."

שנהב: "מה עם מדעי החברה, מדעי הרוח?"

המשך ממסד קודם

שנהב: "פריביליגיה של מנצחים?"
רמוז: "כן. אני אוהב את האמרה של צ'רצ'יל In Victory Generosity. אני מאמין שגם כשאתה מפסיד אתה יכול להיות גיבוי. זו לא רק זכות יתר של מנצחים. נדיבות של מפסידים זה לתלות את הקולר גם בעצמך ולא רק בכל מה שזו מסכיב. מתי אני מתרגז כשעושים לי עוול. כשקנ"רתי באופר רשמית את החלום והודוד של ותיקי מפא"י, כשהוצאתי תעודת פטירה למשהו שכבר מזמן לא היה קיים, והם שנוא מפא"י, הבנתי אותם ולא התלוננתי שרפקו אותי. בסופו של דבר דרך כזאת משתלמת."

רמוז: "מה אתה בכלל יודע על הפסידים?"

אסטרטגיה:
שנהב: "אבל זה לא נכפה עליך. זה הפסד שאתה בחרת בו."
רמוז: "אבל זה בגלל שהצבתי לעצמי יעד שלא הצלחתי בו. כשעויתי את מפתגם העבודה קברה לי את חוק הבריאות, זה היה יום שעמדת מול מרבו של אלוף איש שציעקים בוני, בוני געים זה לא היה. התפטרתי, וקיב' לחי את ההפסד בקרב הזה, שכריעב לא היה הפסד במלחמה. אם אני מסתכל על עשרים שנה ויותר בפוליטיקה, כמקצוען, הגעתי מזה לכל דבר. חבר כנסת צעיר מאוד, שר צעיר מאוד, אני גם היום הכי צעיר מבין ההנהגה, אני אני בתחושה מתמדת שאפשר בכל יום להיכשל, וכל מי שמצליח יותר צפוי לכשלונוה גורלם יותר."

רמוז: "אין פחד, כי אני מכין את עצמי לזה הזמן. אני יודע שיבוא

